

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2524 ได้มีรายงานผู้ป่วยเอดส์รายแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา ในประเทศไทยเริ่มพบผู้ป่วยเอดส์รายแรกในปี พ.ศ. 2527 ในระยะแรกการแพร่ระบาดของปัญหาเอดส์เป็นการแพร่ระบาดในกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงสูง ได้แก่ ชายรักร่วมเพศ, ผู้ติดยาเสพติดชนิดฉีด และหญิงขายบริการทางเพศ ต่อมาจึงเริ่มมีการแพร่เข้าสู่กลุ่มประชากรที่มีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการทางเพศ และแม่บ้าน จากการคาดการณ์ของ Thai working group on HIV/AIDS projection พบว่า นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีการระบาดของปัญหาเอดส์ ประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อ HIV แล้ว รวมกว่า 1 ล้านคน และมีผู้ป่วยด้วยโรคเอดส์แล้วกว่า 560,000 คน ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิตไปแล้วรวมกว่า 500,000 คน ในปัจจุบันคาดว่าจะมีผู้ป่วยเอดส์เพิ่มขึ้นอยู่มากกว่า 100,000 คน

ประเทศไทยได้พยายามพัฒนาแนวทางในการป้องกันโรคเอดส์ จนเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนาประเทศแรกๆ ที่สามารถควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดได้ดีในระดับหนึ่ง ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็ได้พยายามพัฒนาระบบบริการรักษาผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์มาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

ประเทศไทยเริ่มนำยาต้านไวรัสมาใช้เพื่อการรักษาผู้ป่วยเอดส์ในปี พ.ศ. 2535 โดยระยะแรกเป็นการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเดี่ยว (monotherapy) และได้พัฒนามาเป็นการใช้ยาต้านไวรัส 2 ตัวในเวลาต่อมา ในปี พ.ศ. 2543 กรมควบคุมโรคติดต่อได้เริ่มนำสูตรการรักษาด้วยยา 3 ชนิด (triple therapy) มาใช้ แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านราคาที่ยังคงสูงอยู่มาก ทำให้ผู้ป่วยเอดส์ที่ได้รับยายังมีจำนวนน้อยอยู่

ในปี พ.ศ. 2545 องค์การเภสัชกรรมสามารถผลิตยาต้านไวรัสได้หลายชนิดขึ้น รวมทั้งมีการต่อรองราคาทำให้ราคาต้านไวรัสลดลงอย่างมาก กรมควบคุมโรคจึงมีแนวคิดจะขยายโอกาสให้ผู้ป่วยเอดส์ได้เข้าถึงยาต้านไวรัสได้มากขึ้น

รพ.สอยดาวเริ่มใช้ยาต้านไวรัสเอชไอวีแก่ผู้ป่วยเอดส์ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2546 มีการบันทึกประวัติการรักษาของผู้ป่วยในแบบบันทึกผลการติดตามการดูแลรักษา ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ของกระทรวงสาธารณสุข โดยกลุ่มเป้าหมายแบ่งเป็น

1. มารดาหลังคลอดที่ติดเชื้อเอชไอวี
2. ผู้ติดเชื้อเอชไอวี และผู้ป่วยโรคเอดส์ทั่วไป ที่ไม่เคยได้รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสมาก่อน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการใช้ยาต้านไวรัสเอชไอวีในโรงพยาบาลสอยดาวตั้งแต่ เดือน มิถุนายน 2546 ถึง เดือนธันวาคม 2549
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ยาต้านไวรัสเอชไอวี ในกลุ่มผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาใน โรงพยาบาลสอยดาว ตั้งแต่ 18 เดือน ขึ้นไป โดยติดตามจากค่า CD4, CD4% และ น้ำหนักของ ผู้ป่วยที่ได้บันทึกไว้ขณะเข้ารับการรักษา

วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้แก่การศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการใช้ยาต้านไวรัสในโรงพยาบาลสอยดาว ซึ่งรูปแบบการศึกษาเป็นลักษณะ Descriptive structure และจุดประสงค์หลักของการวิจัยคือการศึกษาถึงประสิทธิผลของยา โดยรูปแบบการศึกษาเป็นลักษณะ Cohort structure กล่าวคือเป็นการเปรียบเทียบผลของการเปลี่ยนแปลงของดัชนีชี้วัดโดยการติดตามเป็นระยะๆทุก 6 เดือน ในผู้ป่วยที่เข้าร่วมในการศึกษาเป็นเวลา 18 เดือน

ผู้ป่วยที่เข้าร่วมในการศึกษาคือ ผู้ป่วยที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาระบบบริการและติดตามผลการรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยโรคเอดส์ในประเทศไทย ของ โรงพยาบาลสอยดาว ตั้งแต่ มิถุนายน 2546 ถึง ธันวาคม 2549 จำนวนทั้งสิ้น 74 คน โดยมี

ข้อบ่งชี้ในการคัดเลือกผู้ป่วยเพื่อเริ่มยาต้านไวรัส (Inclusion criteria) คือ

1. ผู้ป่วยที่เคยได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นเอดส์เนื่องจากมีข้อบ่งชี้ (AIDS defining illness ยกเว้นวัณโรคปอด)ไม่ว่าจะมี CD4 เท่าใด
2. ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีอาการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้
  - a. ฝ้าในปาก (oral thrush)
  - b. ไข้เรื้อรังไม่ทราบสาเหตุ
  - c. ตุ่มคันทั่วตัวไม่ทราบสาเหตุ (PPE)
  - d. อุจจาระร่วงเรื้อรังนานกว่า 14 วันไม่ทราบสาเหตุ
  - e. น้ำหนักตัวลดลงมากกว่า 15% ภายใน 3 เดือน
3. ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ไม่มีอาการแต่มีค่า CD4 ต่ำกว่า 200 cell/mm³.

ข้อบ่งชี้ในการไม่คัดเลือกผู้ป่วย (Exclusion criteria)

1. มีประวัติแพ้สารใดๆ ที่เป็นส่วนประกอบของยาทั้ง 3 สูตร
2. ผู้ป่วยที่ยังมีพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ เช่น ติดยาเสพติด
3. ไม่พร้อมที่จะรับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และไม่พร้อมที่จะให้ติดตามผลการรักษาได้

ก่อนเริ่มต้นให้ยา ผู้ป่วยทุกรายจะได้รับการตรวจร่างกายตามระบบต่างๆอย่างละเอียด เพื่อประเมินระยะของโรค และโรคแทรกซ้อนที่ผู้ป่วยอาจมีอยู่ โดยการตรวจทางห้องปฏิบัติการก่อนเริ่มการรักษา ได้แก่ Anti HIV, CD4, CBC, SGPT, CXR และพิจารณาตรวจในผู้ป่วยบางราย เช่น hepatitis profile, creatinine, lipid profile

สูตรยาที่ให้ มี **สูตร 1** d4T + 3TC + Nevirapine หรือ GPO-vir , **สูตร 2** d4T+3TC+Efavirenz โดยผู้ป่วยทุกราย จะเริ่มให้สูตร 1 ก่อน และให้แบบแยกชนิดก่อน 2 สัปดาห์ ถ้าผู้ป่วยไม่มีพื้นฐานแรง และผลเลือดค่า SGPT ปกติ ให้เปลี่ยนเป็นยา GPO-vir 1 เม็ดหลังอาหาร ทุก 12 ชั่วโมง (หรือในกรณีต้องการเลี่ยงผลข้างเคียงจาก d4T อาจทดแทนด้วย AZT) และนัดติดตามประเมินผลการรักษาที่ 4 ,8 สัปดาห์ และทุกๆ 1 เดือน จะมีการบันทึกน้ำหนัก , อาการที่เปลี่ยนแปลง และผลข้างเคียงของยาทุกครั้ง และมีการตรวจ CD4 count, %CD4 ทุก 6 เดือน รวมทั้งติดตามความสม่ำเสมอในการรับประทานยา และโรคติดเชื้อฉวยโอกาสที่อาจเกิดขึ้น

ในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของยา จะเป็นกลุ่มผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษามาตามเกณฑ์ดังกล่าว และได้เข้ารับการรักษอย่างต่อเนื่องที่โรงพยาบาลสอยดาวเป็นเวลาอย่างน้อย 18 เดือน รวมทั้งมีการติดตาม ค่า CD4+T cell count, %CD4, และ น้ำหนัก ทุก 6 เดือน ทั้งสิ้น อย่างน้อย 4 ครั้ง (เมื่อเริ่มรักษา, 6 เดือน , 12 เดือน , 18 เดือน หลังรักษา)

แหล่งข้อมูลของการศึกษาคือ

- แบบบันทึกผลการติดตามการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยโรคเอดส์ (ATC 1) ประจำตัวผู้ป่วยแต่ละคน (กระทรวงสาธารณสุข)
- แบบบันทึกการติดตามผลการใช้ยาต้านไวรัสในผู้ป่วย ซึ่งบันทึกโดยเจ้าหน้าที่ เภสัชกร
- ข้อมูลประวัติการรักษาของผู้ป่วยที่บันทึกไว้ในระบบ LAN ของโรงพยาบาลสอยดาว

ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดนั้นถูกนำมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ในส่วนของข้อมูลทั่วไป เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เกี่ยวกับ อายุ เพศ สูตรยาด้านไวรัสที่ใช้สถานะของผู้ป่วยก่อนเข้ารับการรักษา โรคติดเชื้อฉวยโอกาสที่ผู้ป่วยมีก่อน/หลังเข้ารับการรักษา ความสม่ำเสมอในการกินยา ผลข้างเคียงที่เกิดจากการใช้ยาต้านไวรัส และ ระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการจนถึงเวลาที่ทำการศึกษา

การศึกษาประสิทธิผลในการใช้ยาต้านไวรัส จะใช้การติดตามการเปลี่ยนแปลงค่า CD4+T cell, %CD4, และน้ำหนักของผู้ป่วย ซึ่งจะทำการตรวจวัดทุก 6 เดือน ติดต่อกันนาน 18 เดือน โดยการศึกษาถึงความสัมพันธ์เชิงเส้นของ ตัวชี้วัดที่เปลี่ยนแปลงไป ในเวลาทุกๆ 6 เดือน (Repeated measure)

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการใช้ยาต้านไวรัสเอชไอวีใน ร.พ.สอยดาว ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2546 ถึง เดือนธันวาคม 2549

ตารางที่ 1.1 Classification group before treatment

ระดับความรุนแรงของโรค ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ความถี่ (คน)	Percent
Asymtomatic HIV	7	9.5
Symptomatic	17	23.0
AIDS	41	55.4
CHILD	6	8.1
Total	71	95.9
Missing	3	4.1
Total	74	100.0

*missing = ไม่ทราบข้อมูล

โรงพยาบาลสอยดาวมีผู้เข้าร่วมโครงการยาต้านไวรัสตั้งแต่เริ่มโครงการทั้งสิ้น 74 คน แบ่งตามระดับความรุนแรงของโรคก่อนร่วมโครงการ ดังแสดงในตารางที่ 1.1 โดยส่วนมากของผู้เข้าร่วมโครงการอยู่ในระยะ AIDS คิดเป็น 55.4%

ถ้าแจกแจงตามเพศพบว่าเป็นเพศชายมากกว่าหญิงเล็กน้อย คือ 55.4% และ 44.6% ตามลำดับ โดยแบ่งเป็นกลุ่มอายุดังแสดงตามตารางที่ 1.2 ซึ่งพบว่าผู้เข้าร่วมโครงการส่วนมากอยู่ในกลุ่มอายุ 30-39 ปี คิดอายุเฉลี่ยเท่ากับ 34 ปี

ตารางที่ 1.2 age group of patient

กลุ่มอายุ	จำนวน (คน)	Percent
0-9	4	5.4
10-19	2	2.7
20-29	13	17.6
30-39	39	52.7
40-49	12	16.2
50-59	3	4.1
>= 60	1	1.4
Total	74	100.0

สถานภาพการรักษาของผู้เข้าร่วมโครงการ ส่วนมากกำลังรักษาต่อเนื่องอยู่ คิดเป็น 81.08% ผู้ป่วยเสียชีวิตมีทั้งสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับโรค เช่น เป็น PCP อยู่ยังไม่ได้เริ่มยา 1 คน, เสียชีวิตหลังได้รับยา 2 คน จาก OI คือ PCP, TB โดยใช้ยาสูตร 1 และสูตร 2 อย่างละคน มีผู้เสียชีวิตโดยไม่เกี่ยวข้องกับโรค เช่น สาเหตุจากการฆ่าตัวตาย 2 คน แสดงให้เห็นว่าผู้ติดเชื้อเอชไอวี มีปัญหาทางด้านจิตใจซึ่งควรได้รับการดูแลควบคู่ไปกับสุขภาพกายด้วย

ตารางที่ 1.3 สถานะการรักษาของผู้ป่วย

สถานะ	ความถี่ (คน)	percent
ยังรักษาอยู่	60	81.08
เสียชีวิตที่เกี่ยวข้องกับโรค	3	4.05
เสียชีวิตที่ไม่เกี่ยวข้องกับโรค	2	2.70
ย้ายที่รักษา	6	8.12
ขาดการติดต่อ	3	4.05
Total	74	100.

ผู้ป่วยที่ได้รับยาต้านไวรัสส่วนมากเริ่มการรักษาที่ รพ.สอยดาวเป็นครั้งแรกคิดเป็น 79.7% อีก 20.3% เคยได้รับยาต้านไวรัสมาก่อนจากโรงพยาบาลแห่งอื่นแล้วย้ายมารักษาใกล้บ้าน หรือเคยได้รับยาจากการป้องกันการถ่ายทอดเชื้อจากแม่สู่ลูกมาก่อน โดยผู้ป่วย 70.3% ของผู้ที่ได้รับยาทั้งหมดมีโรคติดเชื้อฉวยโอกาสมาก่อน ชนิดของโรคติดเชื้อฉวยโอกาสแสดงตามตารางที่ 1.4

ตารางที่ 1.4 OI before treatment

เชื้อฉวยโอกาส	ความถี่ (คน)	Percent
NONE	14	18.9
PCP	13	17.6
CANDIDIASIS	10	13.5
CRYPTOCOCCOSIS	8	10.8
TB	6	8.1
HZV	6	8.1
TOXOPLASMOSIS	3	4.1
HSV	3	4.1
HISTOPLASMOSIS	1	1.4
OTHERS	2	2.7
Total OI	52	70.3
Missing	8	10.8
Total	74	100.0

ซึ่งพบว่า โรคติดเชื้อฉวยโอกาสที่พบบ่อยก่อนเริ่มยา คือ PCP, Candidiasis และ Cryptococcosis

ผู้ป่วยที่ได้รับยาในโครงการตาม inclusion criteria มีทั้งสิ้น 60 คน ส่วนที่เหลือบางคน CD4 ไม่น้อยกว่า 200 หรือเป็น asymptomatic group และบางคนเสียชีวิตไปก่อนได้เริ่มยา สำหรับสูตรยาที่ใช้ในการรักษาส่วนมากเป็นยา GPOvir S สัดส่วนของสูตรยาที่ใช้แสดงตามตารางที่ 1.5 มีผู้ป่วยที่ใช้ยาสูตร 2 ทั้งสิ้น 2 รายเนื่องจากแพ้ยา NVP (เคยได้ยาตอนตั้งครรภ์) และใช้ยาที่มี drug interaction กับ NVP , กรณีที่ใช้สูตร 1 แล้วเปลี่ยนเป็นสูตรอื่นมีสาเหตุมาจากแพ้ยารุนแรง (SJS) หรือมีผลข้างเคียงของยา เช่น d4T มี lipodystrophy, neuropathy เป็นต้น

ตารางที่ 1.5 Drug formula

สูตรยา	ความถี่ (คน)	Percent
สูตร 1 (GPOvir S..)	43	71.6
สูตร 2 (d4T+3TC+EFV)	2	3.3
GPOvir Z	6	10.0
สูตร 1 --> สูตร 2	5	8.3
สูตร 1--> GPOvir Z	4	6.8
Total	60	100

หลังได้รับยาต้านไวรัสมีผู้ป่วยที่มีผลข้างเคียงจากยาทั้งสิ้น 20 คน จากทั้งหมด 60 คน คิดเป็น 33.3% ผลข้างเคียงที่พบบ่อยมากคือ rash คิดเป็น 50% ของผู้ป่วยที่ได้รับผลข้างเคียงจากยาทั้งหมด , ผลข้างเคียงที่พบ อื่นๆ เช่น lipodystrophy, neuropathy. (ตารางที่ 1.6)

ตารางที่ 1.6 Side effects from drugs use

ผลข้างเคียงที่เกิด	ความถี่ (คน)	Percent
ไม่มี	40	66.7
มี	20	33.3
RASH	10	50
LIPODYSTROPHY	5	25
NEUROPATHY	3	15
DYSLIPIDEMIAS	2	10
NIGHTMARE	1	5
SJS	1	5
HEPATITIS	1	5
ANEMIA	1	5
Total number	60	100.0

ผู้ป่วยส่วนมาก (98.3%) มี adherence* ที่ดีในการรับประทานยาต้านไวรัส โดยกินยาตรงเวลา และมาติดตามประเมินการรักษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลการรักษาค่อนข้างดีประเมินได้จากการติดเชื้อฉวยโอกาสหลังการรักษา (แสดงในตารางที่ 1.7) , CD4 count, CD4 percentage และน้ำหนักที่เพิ่มขึ้น (กล่าวโดยละเอียดในส่วนต่อไป)

ตารางที่ 1.7 OI after treatment

เชื้อฉวยโอกาส	ความถี่ (คน)	Percent
NONE	54	90.0
OI	6	10.0
CRYPTOCOCCOSIS	1	16.7
TB	1	16.7
HSV	1	16.7
HZV	2	33.2
OTHERS	1	16.7
Total	60	100.0

หลังทำการให้ยาต้านไวรัสพบว่าโรคติดเชื้อฉวยโอกาสเกิดขึ้นภายหลังการรักษาเพียง 6 คน จาก 60 คน คิดเป็น 10% ของผู้ป่วยทั้งหมด

*การกินยาไม่ต่อเนื่อง อ้างอิงจากแบบบันทึกผลการติดตามการดูแลรักษา ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ของกระทรวงสาธารณสุข คือ ผู้ป่วยไม่ได้กินยาต่อเนื่อง นานเกิน 7 วัน ทำให้ผู้ป่วยต้องหยุดการรักษาและออกจากโครงการ (ทั้งนี้ขึ้นกับดุลยพินิจของแพทย์)

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 2. ประสิทธิภาพของการใช้ยาต้านไวรัสเอชไอวี ในกลุ่มผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสอยดาว ตั้งแต่ 18 เดือน ขึ้นไป โดยติดตามจากค่า CD4, CD4% และ น้ำหนักของผู้ป่วยที่ได้บันทึกไว้ขณะเข้ารับการรักษา

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการใช้ยาต้านไวรัสเอชไอวีในโรงพยาบาลสอยดาว โดยติดตามจากการเปลี่ยนแปลงของค่า CD4 count

ตารางที่ 2.1. Descriptive statistic

ระดับ CD4	Mean (cells/mm ³)	Std. Deviation	N (cases)
ก่อนเริ่มยา	74.5000	113.50110	34
6 เดือน	234.0294	162.49820	34
12 เดือน	281.9412	189.53387	34
18 เดือน	366.4412	221.62967	34

ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาดูแลและติดตามอย่างต่อเนื่องที่โรงพยาบาลสอยดาว เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 18 เดือน และมีการบันทึกค่า CD4 count ครบ 4 ครั้ง **จำนวนทั้งสิ้น 34 คน**โดยมีค่าเฉลี่ย CD4 count ก่อนเข้ารับการรักษา 74.5 Cells/mm³ , ที่ 6 เดือนหลังรักษา 234.03 Cells/mm³ , ที่ 12 เดือนหลังรักษา 281.94 Cells/mm³ , ที่ 18 เดือนหลังรักษา 366.44 Cells/mm³ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเข้ารับการรักษา 113.50 , ที่ 6 เดือนหลังรักษา 162.50 , ที่ 12 เดือนหลังรักษา 189.53 , ที่ 18 เดือนหลังรักษา 221.63 ดังตารางที่ 2.1

ผลเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของค่า CD4 count (ตารางที่ 2.2)

- ระหว่างก่อนเริ่มการรักษา และ ติดตามที่ 6 เดือนหลังรักษา

พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 159.53, 95%CI 118.31,200.75, P<0.05)

- ระหว่างก่อนเริ่มการรักษา และ ติดตามที่ 12 เดือนหลังรักษา

พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 207.44, 95%CI 161.199,253.68, P<0.05)

- ระหว่างก่อนเริ่มการรักษา และ ติดตามที่ 18 เดือนหลังรักษา

พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 291.94, 95%CI 231.11,352.77, P<0.05)

- ระหว่างติดตามที่ 6 และ 12 เดือนหลังรักษา

พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 47.91, 95%CI 7.98,87.84, P<0.05)

- ระหว่างติดตามที่ 6 และ 18 เดือนหลังรักษา

พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 132.41, 95%CI 86.07,178.75, P<0.05)

- ระหว่างติดตามที่ 12 และ 18 เดือนหลังรักษา

พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 84.50, 95%CI 52.77,116.23, P<0.05)

ตารางที่ 2.2 Pairwise Comparisons

ระดับ CD4		Mean Difference (I-J)	Std. Error	p-value	95% Confidence Interval for Difference(a)	
วัดเมื่อ (I)	วัดเมื่อ (J)				Lower Bound	Upper Bound
ก่อนเริ่มยา	6 เดือน	-159.529(*)	20.262	.000	-200.753	-118.306
	12 เดือน	-207.441(*)	22.729	.000	-253.683	-161.199
	18 เดือน	-291.941(*)	29.899	.000	-352.772	-231.111
6 เดือน	ก่อนเริ่มยา	159.529(*)	20.262	.000	118.306	200.753
	12 เดือน	-47.912(*)	19.625	.020	-87.840	-7.984
	18 เดือน	-132.412(*)	22.777	.000	-178.753	-86.071
12 เดือน	ก่อนเริ่มยา	207.441(*)	22.729	.000	161.199	253.683
	6 เดือน	47.912(*)	19.625	.020	7.984	87.840
	18 เดือน	-84.500(*)	15.597	.000	-116.232	-52.768
18 เดือน	ก่อนเริ่มยา	291.941(*)	29.899	.000	231.111	352.772
	6 เดือน	132.412(*)	22.777	.000	86.071	178.753
	12 เดือน	84.500(*)	15.597	.000	52.768	116.232

Based on estimated marginal means

* The mean difference is significant at the .05 level.

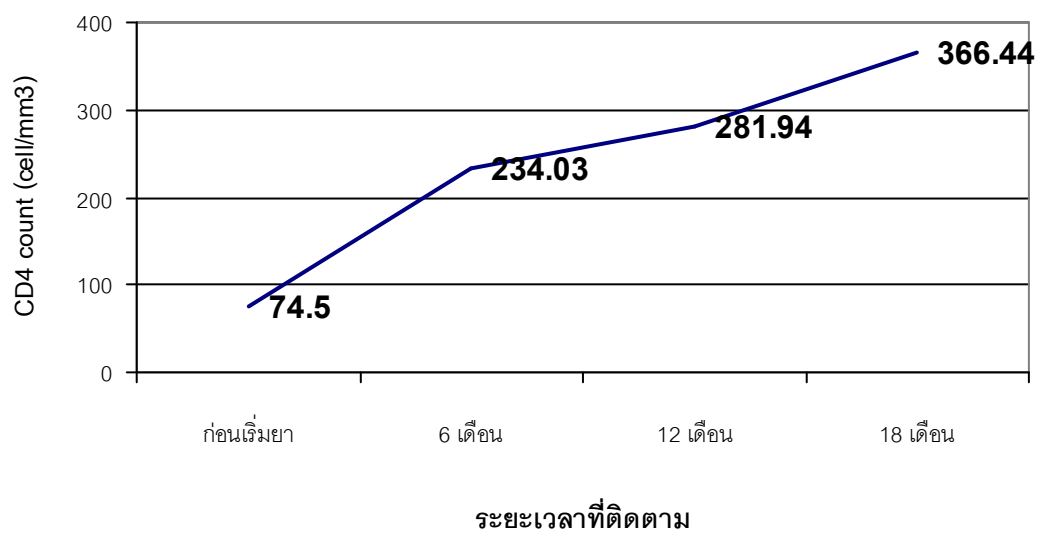
a Adjustment for multiple comparisons: Least Significant Difference (equivalent to no adjustments).

ตารางที่ 2.3 Tests of Between-Subjects: Effects Transformed Variable: Average

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	P value
Intercept	7783281.066	1	7783281.066	78.540	.000
Error	3270302.184	33	99100.066		

ผลการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของค่า CD4 count โดยเฉลี่ยตั้งแต่เริ่มรักษา และติดตามที่ 6 , 12 , และ 18 เดือน พบว่า เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F= 78.54, P< 0.05) (ตารางที่ 2.3)

กราฟที่ 2.1 แสดงการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ย CD4 count ตั้งแต่ก่อนรักษาและติดตามที่ 6,12,18 เดือน

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการใช้ยาต้านไวรัสเอชไอวีในโรงพยาบาลสอยดาว โดยติดตามจากการเปลี่ยนแปลงของค่า CD4 percentage

ตารางที่ 2.4 Descriptive Statistics

ระดับ %CD4	Mean (%)	Std. Deviation	N (cases)
ก่อนเริ่มยา	5.3846	6.02712	26
6 เดือน	8.9692	4.64231	26
12 เดือน	13.4923	8.67299	26
18 เดือน	13.3885	7.42306	26

ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาดูแลและติดตามอย่างต่อเนื่องที่โรงพยาบาลสอยดาว เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 18 เดือน และมีการบันทึกค่า CD4 percentage ครบ 4 ครั้ง **จำนวนทั้งสิ้น 26 คน**โดยมีค่าเฉลี่ย CD4 percentage ก่อนเข้ารับการรักษา 5.38% , ที่ 6 เดือนหลังรักษา 8.97% , ที่ 12 เดือนหลังรักษา 13.50% , ที่ 18 เดือนหลังรักษา 13.39%

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเข้ารับการรักษา 6.03 , ที่ 6 เดือนหลังรักษา 4.64 , ที่ 12 เดือนหลังรักษา 8.67 , ที่ 18 เดือนหลังรักษา 7.42 ดังตารางที่ 2.4

ผลเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของค่า CD4 percentage (ตารางที่ 2.5)

- ระหว่างก่อนเริ่มการรักษา และ ติดตามที่ 6 เดือนหลังรักษา
พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 3.59, 95%CI 1.16, 6.01, P<0.05)
- ระหว่างก่อนเริ่มการรักษา และ ติดตามที่ 12 เดือนหลังรักษา
พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 8.11, 95%CI 4.64,11.57, P<0.05)
- ระหว่างก่อนเริ่มการรักษา และ ติดตามที่ 18 เดือนหลังรักษา
พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 8.00, 95%CI 4.97,11.04, P<0.05)
- ระหว่างติดตามที่ 6 และ 12 เดือนหลังรักษา
พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 4.52, 95%CI 1.69, 7.36, P<0.05)
- ระหว่างติดตามที่ 6 และ 18 เดือนหลังรักษา
พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 4.42, 95%CI 1.93,6.91, P<0.05)
- ระหว่างติดตามที่ 12 และ 18 เดือนหลังรักษา
พบว่าไม่ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 0.10, 95%CI -2.42, 2.21, P>0.05)

ตารางที่ 2.5 Pairwise Comparisons**

ระดับ CD4%		Mean Difference (I-J)	Std. Error	p-value	95% Confidence Interval for Difference(a)	
วัดเมื่อ (I)	วัดเมื่อ (J)				Lower Bound	Upper Bound
ก่อนเริ่มยา	6 เดือน	-3.585(*)	1.178	.005	-6.012	-1.158
	12 เดือน	-8.108(*)	1.683	.000	-11.573	-4.642
	18 เดือน	-8.004(*)	1.475	.000	-11.042	-4.966
6 เดือน	ก่อนเริ่มยา	3.585(*)	1.178	.005	1.158	6.012
	12 เดือน	-4.523(*)	1.376	.003	-7.356	-1.690
	18 เดือน	-4.419(*)	1.207	.001	-6.906	-1.933
12 เดือน	ก่อนเริ่มยา	8.108(*)	1.683	.000	4.642	11.573
	6 เดือน	4.523(*)	1.376	.003	1.690	7.356
	18 เดือน	.104	1.123	.927	-2.208	2.416
18 เดือน	ก่อนเริ่มยา	8.004(*)	1.475	.000	4.966	11.042
	6 เดือน	4.419(*)	1.207	.001	1.933	6.906
	12 เดือน	-.104	1.123	.927	-2.416	2.208

Based on estimated marginal means

* The mean difference is significant at the .05 level.

a Adjustment for multiple comparisons: Least Significant Difference (equivalent to no adjustments).

** N = 26, แต่ในการวิจัยนี้ อนุมานว่าข้อมูลมีการกระจายปกติ จึงอาจทำให้ความน่าเชื่อถือของข้อมูลลดลง

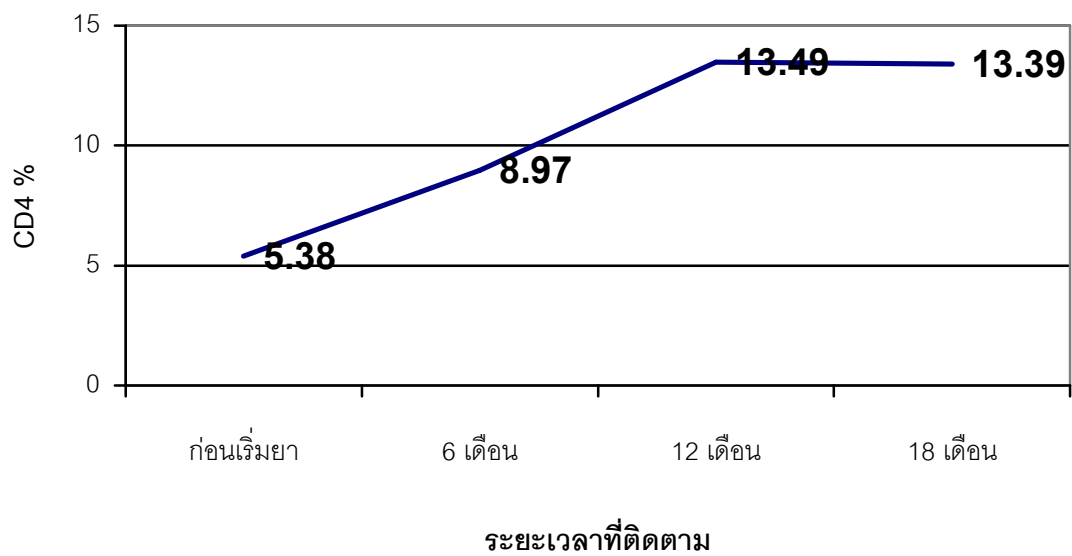
ตารางที่ 2.6 Tests of Between-Subjects Effects: Transformed Variable: Average

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	P value
Intercept	11051.908	1	11051.908	94.742	.000
Error	2916.330	25	116.653		

ผลการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของค่า CD4 percentage โดยเฉลี่ยตั้งแต่เริ่มรักษา และติดตามที่ 6 , 12 , และ 18 เดือน พบว่า เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F= 94.74, P< 0.05) (ตารางที่ 2.6)

กราฟที่ 2.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ย CD4 percentage ตั้งแต่ก่อนรักษาและติดตามที่ 6,12,18 เดือน

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการใช้ยาต้านไวรัสเอชไอวีในโรงพยาบาลสอยดาว โดยติดตามจากการเปลี่ยนแปลงของน้ำหนัก

ตารางที่ 2.7 Descriptive Statistics

น้ำหนัก	Mean (kg)	Std. Deviation	N (cases)
ก่อนเริ่มยา	50.949	12.1313	39
6 เดือน	54.103	12.5668	39
12 เดือน	54.269	12.7583	39
18 เดือน	54.397	11.5651	39

ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาและติดตามอย่างต่อเนื่องที่โรงพยาบาลสอยดาว เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 18 เดือน และมีการบันทึกน้ำหนักตัว ครบ 4 ครั้ง **จำนวนทั้งสิ้น 39 คน** โดยมีค่าเฉลี่ย น้ำหนัก ก่อนเข้ารับการรักษา 50.95 kg , ที่ 6 เดือนหลังรักษา 54.10 kg , ที่ 12 เดือนหลังรักษา 54.27 kg , ที่ 18 เดือนหลังรักษา 54.40 kg

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเข้ารับการรักษา 12.13 , ที่ 6 เดือนหลังรักษา 12.57 , ที่ 12 เดือนหลังรักษา 12.76 , ที่ 18 เดือนหลังรักษา 11.57 ดังตารางที่ 2.7

ผลเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของน้ำหนัก (ตารางที่ 2.8)

- ระหว่างก่อนเริ่มการรักษา และ ติดตามที่ 6 เดือนหลังรักษา

พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 3.15, 95%CI 1.62, 4.69, P<0.05)

- ระหว่างก่อนเริ่มการรักษา และ ติดตามที่ 12 เดือนหลังรักษา

พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 3.32, 95%CI 1.44, 5.20, P<0.05)

- ระหว่างก่อนเริ่มการรักษา และ ติดตามที่ 18 เดือนหลังรักษา

พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 3.45, 95%CI 1.86, 5.04, P<0.05)

- ระหว่างติดตามที่ 6 และ 12 เดือนหลังรักษา

พบว่าไม่ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 0.17, 95%CI 1.03, 1.36, P>0.05)

- ระหว่างติดตามที่ 6 และ 18 เดือนหลังรักษา

พบว่าไม่ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 0.29, 95%CI -1.14, 1.73, P>0.05)

- ระหว่างติดตามที่ 12 และ 18 เดือนหลังรักษา

พบว่าไม่ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ((I-J)= 0.13, 95%CI -1.38, 1.63, P>0.05)

ตารางที่ 2.8 Pairwise Comparisons

น้ำหนัก		Mean Difference (I-J)	Std. Error	p-value	95% Confidence Interval for Difference(a)	
วัดเมื่อ (I)	วัดเมื่อ (J)				Lower Bound	Upper Bound
ก่อนเริ่มยา	6 เดือน	-3.154(*)	.757	.000	-4.687	-1.621
	12 เดือน	-3.321(*)	.928	.001	-5.199	-1.442
	18 เดือน	-3.449(*)	.785	.000	-5.037	-1.860
6 เดือน	ก่อนเริ่มยา	3.154(*)	.757	.000	1.621	4.687
	12 เดือน	-.167	.591	.779	-1.363	1.030
	18 เดือน	-.295	.707	.679	-1.725	1.135
12 เดือน	ก่อนเริ่มยา	3.321(*)	.928	.001	1.442	5.199
	6 เดือน	.167	.591	.779	-1.030	1.363
	18 เดือน	-.128	.744	.864	-1.633	1.377
18 เดือน	ก่อนเริ่มยา	3.449(*)	.785	.000	1.860	5.037
	6 เดือน	.295	.707	.679	-1.135	1.725
	12 เดือน	.128	.744	.864	-1.377	1.633

Based on estimated marginal means

* The mean difference is significant at the .05 level.

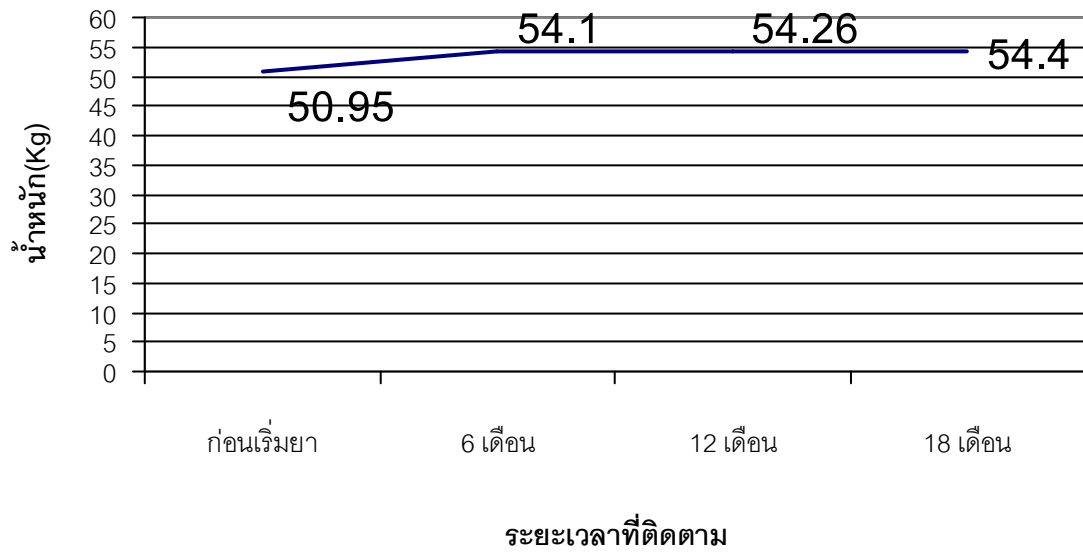
a Adjustment for multiple comparisons: Least Significant Difference (equivalent to no adjustments).

ตารางที่ 2.9 Tests of Between-Subjects Effects: Transformed Variable: Average

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	P value
Intercept	445334.776	1	445334.776	784.096	.000
Error	21582.474	38	567.960		

ผลการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของน้ำหนัก โดยเฉลี่ยตั้งแต่เริ่มรักษา และติดตามที่ 6 , 12 , และ 18 เดือน พบว่า เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F= 784.09, P< 0.05$) (ตารางที่ 2.9)

กราฟที่ 2.3 แสดงการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยน้ำหนัก ตั้งแต่ก่อนรักษาและติดตามที่ 6,12,18 เดือน

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้ทำเพื่อศึกษาเพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการใช้ยา และประสิทธิผลของการใช้ยาต้านไวรัสเอชไอวี ในกลุ่มผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสอยดาว ตั้งแต่ 18 เดือน ขึ้นไป โดยติดตามจากค่า CD4, CD4% และ น้ำหนักของผู้ป่วยที่ได้บันทึกไว้ขณะเข้ารับการรักษา ผลการวิเคราะห์ ส่วนข้อมูลทั่วไปพบว่า มีผู้เข้าร่วมโครงการยาต้านไวรัสตั้งแต่เริ่มโครงการทั้งสิ้น 74 คน ได้รับยาจำนวน 60 คน คิดเป็น 81% ,ย้ายที่รักษา 8.1% ,เสียชีวิตที่เกี่ยวข้องกับโรค 4% เสียชีวิตที่ไม่เกี่ยวข้องกับโรค 2.7% โดยส่วนมากของผู้เข้าร่วมโครงการ อยู่ในระยะ AIDS คิดเป็น 55.4% ของผู้ป่วยทั้งหมด

การศึกษาพบว่าผู้ป่วยเพศชายมากกว่าหญิงเล็กน้อย คือ 55.4% และ 44.6% ตามลำดับ ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนมากอยู่ในกลุ่มผู้ใหญ่ มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 34 ปี โดย 70.3% ของผู้ที่ได้รับยาทั้งหมดมีโรคติดเชื้อฉวยโอกาสมาก่อน ชนิดของโรคติดเชื้อฉวยโอกาส ที่พบมากก่อนเริ่มยา คือ PCP, Candidiasis และ Cryptococcosis

สำหรับสูตรยาที่ใช้ในการรักษาส่วนมากเป็นยา GPOvir S จะใช้ยาสูตร 2 เมื่อแพ้ยา NVP หรือใช้ยาที่มี drug interaction กับ NVP , กรณีที่ใช้สูตร 1 แล้วเปลี่ยนเป็นสูตรอื่นมีสาเหตุมาจากแพ้ยารุนแรง (SJS) หรือมีผลข้างเคียงของยามาก โดยที่มีผู้ป่วยได้รับผลข้างเคียงจากยาทั้งสิ้น 20 คน จากทั้งหมด 60 คน คิดเป็น 33.3% ผลข้างเคียงที่พบส่วนมากคือ rash คิดเป็น 50% ของผู้ป่วยที่ได้รับผลข้างเคียงจากยาทั้งหมด , ผลข้างเคียงที่พบ อื่นๆ เช่น lipodystrophy, neuropathy.

ผู้ป่วยส่วนมาก (98.3%) มี adherence ที่ดีในการรับประทานยาต้านไวรัส ทำให้พบว่ามีโรคติดเชื้อฉวยโอกาสหลังการรักษาเพียง 6 คน จาก 60 คน คิดเป็น 10% ของผู้ป่วยทั้งหมด

ในแง่ประสิทธิผลของยาต้านไวรัสที่ใช้ในโรงพยาบาลสอยดาว จากการวิจัยพบว่า เมื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของ CD4 count , CD4 percentage, และ น้ำหนักของผู้ป่วย แล้ว มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในทุกตัวแปร โดยแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นจะมากในช่วงแรกของการรักษา แต่เมื่อติดตามไปเรื่อยๆ แนวโน้มของการเพิ่มจะค่อยๆ ลดลง

บทวิจารณ์

จากการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของรักษาและประสิทธิผลของการใช้ยาต้านไวรัสเอชไอวีในโรงพยาบาลสอยดาวนั้น พบว่าโดยภาพรวมของผู้ป่วยมีลักษณะเดียวกับภาพรวมของผู้ป่วยในประเทศไทย คือโดยมากเป็นกลุ่มประชากรในวัยทำงาน โดยผู้ที่เข้าร่วมในโครงการนั้นส่วนมากมีอาการมาก (กลุ่มที่ Classify เป็น AIDS จาก อาการที่ปรากฏ หรือเชื้อฉกฉวยโอกาสที่เคยพบ) แต่เมื่อเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลอย่างต่อเนื่อง พบว่าอาการดีขึ้นทั้งในส่วนที่พบว่าการติดเชื้อฉกฉวยโอกาสเพิ่มขึ้นในปริมาณน้อย และจากค่า CD4 count, CD4%, และน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยภาพรวมแสดงว่าประสบความสำเร็จในการให้การรักษาผู้ป่วยและติดตามเอชไอวีโดยการให้ยาต้านไวรัสในระดับที่ค่อนข้างดี เนื่องจากยังไม่พบผู้ป่วยที่เข้าเกณฑ์ว่าต้องหยุดยาเนื่องจากปัญหาในเรื่อง adherence , ยังไม่พบผู้ป่วยที่ดื้อยา ในระหว่างที่รักษา แต่ทั้งนี้อาจมีบางประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเพิ่มขึ้น เช่นในส่วนของสภาพจิตใจของผู้ป่วย (พบว่า มี ผู้ป่วย 2 รายเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย จากข้อมูลที่มีการบันทึกว่า มีผู้ป่วยที่เข้ารักษาแล้วเสียชีวิตทั้งสิ้น 5 ราย ซึ่งคิดเป็น 40% ของจำนวนผู้ป่วยที่เสียชีวิตทั้งหมด)

มีส่วนที่ไม่ได้กล่าวถึงมากนักในแง่ของการศึกษา แต่เป็นอีกส่วนที่สำคัญในกระบวนการดูแลผู้ป่วยเอชไอวีในโรงพยาบาลสอยดาวคือ กลุ่มผู้ป่วยที่มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และดูแลให้คำปรึกษาแก่สมาชิกของกลุ่ม ซึ่งเป็นอีกกลไกสำคัญในการดูแลผู้ป่วยให้รักษาตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างดี

ทั้งนี้การที่จะดูแลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องการการร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งในส่วนของผู้ป่วยที่ต้องดูแลตัวเองและเลี่ยงพฤติกรรมที่จะแพร่เชื้อให้ผู้อื่น , ส่วนของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลในส่วนของการให้คำแนะนำ และการดูแลสุขภาพของผู้ป่วย การรักษาภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากโรค , ส่วนของภาครัฐในการกำหนดนโยบายป้องกันควบคุมโรคและการให้การช่วยเหลืองบประมาณการรักษาผู้ป่วย เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้ป่วย และสามารถดำรงชีวิตในฐานะกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศได้

ข้อจำกัดในการวิจัย

- ข้อมูลที่รวบรวมได้ไม่ครบ และมีการตกหล่นในบางส่วนเนื่องจาก ทางโรงพยาบาลไม่ได้ มีการวางแผนการรวบรวมข้อมูลตามที่การวิจัยนี้ต้องการศึกษาครบทั้งหมด และมีผู้ป่วยบางส่วนที่ย้ายที่รักษาหรือไม่ได้มาตรวจตามนัดทุกครั้ง ทำให้มีข้อมูลบางส่วนหายไป
- ขนาดประชากรที่ทำการศึกษายังมีจำนวนไม่มากนัก ทำให้มีข้อจำกัดในการให้ความเชื่อถือผลของการวิจัย
- ระยะเวลาในการทำการวิจัยค่อนข้างจำกัด คือประมาณ 4 สัปดาห์ ทำให้ไม่สามารถศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดได้ในทุกส่วน

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบที่ง่ายต่อการรวบรวม เพื่อง่ายแก่การศึกษา และง่ายในการตรวจสอบ เช่นในผู้ป่วยบางรายที่มีข้อมูลการติดตามผล CD4 count ไม่ครบตามเกณฑ์ เป็นต้น
- ในการวิจัยนี้ศึกษาในภาพรวมของผู้ป่วยและประสิทธิผลของยาที่มีใช้ ซึ่งอาจทำการศึกษาในแง่อื่นเพิ่มขึ้นได้ เช่นในส่วนของคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ปัญหาที่มีผลต่อการรักษาที่เกิดขึ้น เป็นต้น

บรรณานุกรม

- ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน โรงพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี, เอกสารประกอบการเรียนการสอน รายวิชา เวชศาสตร์ชุมชน 4 สำหรับนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 6 , ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน โรงพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี อ.เมือง จ.จันทบุรี ; 2549
- คณะทำงานกำหนดแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการให้บริการทางการแพทย์, กระทรวงสาธารณสุข, แนวทางการปฏิบัติงาน การพัฒนาระบบบริการและติดตามผลการรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี และผู้ป่วยโรคเอดส์ด้วยยาต้านไวรัส ในประเทศไทย ปี 2545, โรงพิมพ์ เจ เอส การพิมพ์ : กรุงเทพฯ; 2545
- รศ.ดร. กัลยา วานิชย์บัญชา, การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล , พิมพ์ครั้งที่ 5, ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี เค แอนด์ เอส โฟโต้สตูดิโอ; 2545
- WWW. epid.moph.go.th/Aids/html/system_hiv_dr.html.
- www.pubmed.com
- Libraly.md.chula.ac.th
- www.thaimental.com/article

ภาคผนวก

นิยามผู้ป่วยโรคเอดส์และผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีอาการ ที่มีใช้ในการเฝ้าระวังโรคตามแบบ รง.506/1 ของสำนัก
ระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข (ตามคู่มือแนวทางการปฏิบัติงาน การพัฒนาระบบบริการและติดตาม
ผลการรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยโรคเอดส์ด้วยยาต้านไวรัส ในประเทศไทย ปี 2545)

Symptomatic HIV patient

1. oral candidiasis or hairy leukoplakia
2. Herpes zoster more than 1 dermatome
3. Central nervous system dysfunction
4. Diarrhea for more than 1 month
5. Fever for more than 1 month
6. Cachexia or more than 10% weight loss
7. Asthenia more than 1 month
8. Persistent dermatitis more than 1 month
9. Anemia, lymphopenia, thrombocytopenia
10. Persistent cough or any pneumonia more than 2 months (except TB)
11. Lymphadenopathy more than 1 cm. at least 2 noninguinal sites for more than 1 month

AIDS defining illness

1. Candidiasis ของหลอดอาหาร หลอดลม หรือปอด
2. Invasive Cervical cancer
3. Coccidioidomycosis ชนิดแพร่กระจาย ของอวัยวะต่างๆ นอกเหนือจากปอดหรือ ต่อม้ำน้ำเหลืองที่คอ หรือ ขั้วปอด
4. Cryptococcosis
5. Cryptosporidiosis และมีอุจจาระร่วงนานมากกว่า 1 เดือน
6. โรคติดเชื้อ Cytomegalovirus ของอวัยวะใดอวัยวะหนึ่ง นอกเหนือจากตับม้าม และต่อมน้ำเหลือง
7. โรคติดเชื้อ Cytomegalovirus retinitis
8. HIV encephalopathy เรียก HIV dementia, AIDS dementia หรือ Subacute encephalitis จากเชื้อ HIV
9. Herpes simplex นานเกิน 1 เดือน

10. Histoplasmosis ชนิดแพร่กระจายของอวัยวะต่างๆ
11. Isosporiasis และมีอาการอุจจาระร่วงนานเกิน 1 เดือน
12. Kaposi's sarcoma
13. Lymphoma, Burkitt's (or equivalent term)
14. Lymphoma, immunoblastic (or equivalent term)
15. Lymphoma, primary in brain
16. Mycobacterium avium complex หรือ โรคติดเชื้อ M.kansasii
17. Mycobacterium, other species or unidentified disseminated or extrapulmonary
18. Mycobacterium tuberculosis, Pulmonary or extrapulmonary
19. Pneumonia recurrent (Bacteria) มากกว่า 1 ครั้ง ใน 1 ปี
20. โรคปอดบวมจากเชื้อ Pneumocystis carinii pneumonia
21. ติดเชื้อ Penicillium maneffei
22. Progressive multifocal leukoencephalopathy
23. Salmonella septicemia ซ้ำๆ
24. Toxoplasmosis ในสมอง
25. Wasting syndrome (emaciation, slim disease)
26. Nocardiosis
27. Rhodococcosis
28. Serious Bacterial infection, recurrent or multiple 2 ครั้งใน 2 ปี ในผู้ป่วยอายุต่ำกว่า 13 ปี